

References:

1. Averianov, V.B. (2011). *Vybrani naukovy pratsi [Selected scientific works]*. Kyiv: Institute of State and Law named after V.M. Koretsky NAS of Ukraine [in Ukrainian].
2. Averianov, V.B., Derets, V.A., Shkolyk, A.M. et al (2007). *Derzhavne upravlinnia: Yevropeiski standarty, dosvid ta administratyvne pravo [Public administration: European standards, experience and administrative law]*. Kyiv: Yustinian [in Ukrainian].
3. Buriachok A.A., Vynnyk V.V., Hnatiuk H.M. ta in. (1970). *Akademichnyi tlumachnyi slovnyk [Academic explanatory dictionary] (1970-1980)*. URL: <http://sum.in.ua/>. [in Ukrainian].
4. Dzhaferova, O.V. (2015). *Dozvilna diialnist orhaniv publichnoi administratsii v Ukraini: administratyvno-pravovi zasady [Permitting activity of public administration bodies in Ukraine: administrative and legal bases]*. Doctor's thesis. Kharkiv: Dysa plius [in Ukrainian].
5. Dzhaferova, O.V. (2016). *Shchodo rozuminnia katehorii «publichno-servisna diialnist» Natsionalnoi politsii [Regarding the understanding of the category "public service activities" of the National Police]*. Proceedings from: *Bezpeka dorozhnogo rukhu: pravovi ta orhanizatsiini aspekty: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kryvyi Rih, 22 lyst. 2016 r.) – Road safety: legal and organizational aspects: materials of the international scientific-practical conference (Kryvyi Rih, November 22, 2016)*. (pp. 55–58) Kryvyi Rih: Donetsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, 2016 [in Ukrainian].
6. Dzeveliuk, M.V. (2017). *Servisna derzhava yak funktsionalna model suchasnoi derzhavy [Service state as a functional model of the modern state]*. *Aktualni problemy derzhavy i prava – Current issues of state and law*, 78, 60–67. [in Ukrainian].
7. Krylov, D.V. (2020). *Publichno-servisna diialnist yak osnovnyi napriamok derzhavnoi podatkovoi polityky: administratyvno-pravovy aspekt [Public service activity as the main direction of state tax policy: administrative and legal aspect]*. Doctor's thesis. Dnipro: Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs [in Ukrainian].
8. Kovalenko, V.V. (Eds.). (2012). *Kurs administratyvnoho prava Ukrainy: pidruch. [Course of administrative law of Ukraine: textbook]* Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
9. Mozghovyi, O.O. (2019). *Administratyvno-pravovi zasady diialnosti servisnykh tsentriv MVS Ukrainy [Administrative and legal bases of activity of service centers of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]* Doctor's thesis. Kyiv: Research Institute of Public Law [in Ukrainian].
10. Petovka V. (2013). *Okremi problemy vyznachennia poniattia «administratyvna posluha» ta sposoby yikh vyrishennia [Some problems of defining the concept of "administrative service" and ways to solve them]*. *Publichne pravo – Public law*, 2 (10), 99–104. [in Ukrainian].
11. Spytyska, L.V. (2018). *Publichno-servisna diialnist yak skladova administratyvnoi diialnosti subiektiv publichnoi administratsii [Public service activity as a component of administrative activity of subjects of public administration]* Extended abstract of candidate's thesis. Ternopil: Western Ukrainian National University [in Ukrainian].
12. Shcherban, V.D. (2017). *Administratyvno-pravovi zasady publichno-servisnoi diialnosti orhaniv vykonavchoi vlady v Ukraini [Administrative and legal bases of public service activity of executive bodies in Ukraine]*. Candidate's thesis. Kyiv: Interregional Academy of Personnel Management [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.3.26>

POJĘCIE I ISTOTA OCHRONY SOCJALNEJ OSÓB SZEREGOWYCH I NACZELNIKÓW SŁUŻBY OCHRONY LUDNOŚCI ORAZ CZŁONKÓW ICH RODZIN

Iryna Kondratieva

student Katedry Prawoznawstwa

Wschodnioukraińskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Wołodymyra Dala (Siewierodonieck, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-0310-4072

e-mail: IrynaKondratieva@ukr.net

Adnotacja. Znaczenie artykułu polega na tym, że priorytetem państwa jest zapewnienie ochrony socjalnej jego ludności i stworzenie warunków dla wystarczającego poziomu życia jednostki w państwie. Do cech charakterystycznych dla ochrony socjalnej osób szeregowych i kierowników służby ochrony ludności oraz członków ich rodzin należą: 1) dynamika, uwzględnianie warunków i sytuacji przyczyniających się do powstania faktów prawnych w celu realizacji ochrony socjalnej osób szeregowych i kierowników służby ochrony ludności oraz członków ich rodzin; 2) uwzględnienie czynników ryzyka, które mogą wpływać na życie i zdrowie osób szeregowych i kierowników służby ochrony ludności w czasie wykonywania powierzonych im obowiązków służbowych; 3) przeprowadzanie regularnej diagnostyki stanu zdrowia fizycznego i psychicznego, a także zapewnienie leczenia uzdrowiskowego w odpowiednich instytucjach leczniczych i naprawczych Ukrainy; 4) obecność specjalnego ustawodawstwa, które określa cechy ochrony socjalnej osób szeregowych i kierowników służby ochrony ludności; 5) polityka publiczna w zakresie ochrony socjalnej osób szeregowych i kierowników służby ochrony ludności powinna również uwzględniać

ochronę socjalną członków ich rodziny; 6) ochrona socjalna osób szeregowych i kierowników służby ochrony ludności obejmuje świadczenia i inne preferencje.

Słowa kluczowe: ochrona socjalna, ubezpieczenie społeczne, ochrona cywilna, osoby szeregowie, osoby kierownicze.

THE CONCEPT AND ESSENCE OF SOCIAL PROTECTION OF PRIVATE PERSONS AND THE CHIEF STAFF OF THE CIVIL DEFENSE SERVICE AND MEMBERS OF THEIR FAMILIES

Iryna Kondratieva

Candidate of the Department of Law

The East Ukrainian National Volodymyr Dahl University (Severodonetsk, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-0310-4072

e-mail: IrynaKondratieva@ukr.net

Abstract. The relevance of the article is that the primary task of the state is to ensure social protection of its population and create conditions for a sufficient standard of living in the state. Peculiarities of social protection of members of the rank and file and members of the civil defense service and members of their families include: 1) dynamism, taking into account the conditions and situations that contribute to the emergence of legal facts for the social protection of members of the rank and file and their families; 2) taking into account risk factors that may affect the life and health of members of the rank and file and senior staff of the civil protection service at the time of performance of their duties; 3) conducting regular diagnostics of the state of physical and psychological health, as well as providing sanatorium treatment in the relevant medical and rehabilitation institutions of Ukraine; 4) the existence of special legislation that determines the features of social protection of privates and officers of the civil protection service; 5) the state policy on social protection of members of the rank and file and senior staff of the civil protection service must also take into account the social protection of their family members; 6) social protection of members of the rank and file and senior staff of the civil protection service includes benefits and other preferences.

Key words: social protection, social security, civil protection, privates, commanders.

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ РЯДОВОГО І НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Ірина Кондратьєва

здобувач кафедри правознавства

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (Сєвєродонецьк, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-0310-4072

e-mail: IrynaKondratieva@ukr.net

Анотація. Актуальність статті полягає в тому, що першочерговим завданням держави є забезпечення соціального захисту свого населення та створення умов для достатнього життєвого рівня людини в державі. До особливостей, які характерні соціальному захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей, належать: 1) динамічність, урахування умов і ситуацій, що сприяють виникненню юридичних фактів для здійснення соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей; 2) урахування факторів ризику, які можуть впливати на життя та здоров'я осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту в момент виконання покладених на них службових обов'язків; 3) проведення регулярної діагностики стану фізичного та психологічного здоров'я, а також забезпечення санаторно-курортного лікування у відповідних лікувально-відновлювальних закладах України; 4) наявність спеціального законодавства, яке визначає особливості соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту; 5) державна політика щодо соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту має враховувати також соціальний захист членів їх сімей; 6) соціальний захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту включає в себе пільги та інші переваги.

Ключові слова: соціальний захист, соціальне забезпечення, цивільний захист, особи рядового складу, особи начальницького складу.

Актуальність теми. Першочерговим завданням держави є забезпечення соціального захисту свого населення та створення умов для достатнього життєвого рівня людини в державі. Право на соціальний захист відноситься до найважливіших прав особи, яке повинно визнаватися та гарантуватися на рівні держави. В першій статті Конституції України визначається, що наша держава є суверенна і незалежна, демократична, соціальна та правова. Низка статей, наприклад, ст. 3, 36, 44, 46, 47, 48 Конституції України містить положення, які закріплюють засади соціального захисту населення. Проте ефективність реалізації соціального напрямку розвитку держави напругу залежить від її політики, яка повинна бути спрямована на

забезпечення соціальних прав всіх людей, що проживають в нашій державі, а особливо захистити окрему категорію населення, яка має певні особливості в своїй професійній діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій. Вже досить тривалий час поняття соціального захисту та його особливості були об'єктом дослідження та наукової розробки у працях багатьох вчених, таких як В.М. Андріїв, Н.Б. Болотіна, В.Я. Буряк, С.Я. Вавженчук, Т.М. Вахонєва, В.В. Волинець, О.М. Ганечко, О.А. Губська, Т.А. Занфірова, Ю.Ю. Івчук, М.І. Іншин, М.М. Клемпарський, С.С. Лукаш, Л.Ю. Малога, К.Ю. Мельник, О.В. Москаленко, П.Д. Пилипенко, С.М. Прилипко, В.І. Прокопенко, О.В. Тищенко, Г.І. Чанишева, В.І. Щербина, О.М. Ярошенко та інші. Разом з тим, незважаючи на велику кількість робіт, в яких в загальному розумінні висвітлювалось поняття та особливості соціального захисту, питання соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей вивчалось фрагментарно. Саме тому дане питання потребує системного, комплексного наукового дослідження.

Мета статті. З'ясувати сутність соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей та визначити понятійний апарат.

Виклад основного матеріалу. Соціальна політика держави це система управлінських, регулярних організаційних рішень та ідей, а також цілеспрямованої діяльності суб'єктів, що сформувалася в суспільстві на певному історичному етапі його розвитку та знаходить втілення в соціальних програмах і соціальній практиці з метою задоволення соціальних потреб й інтересів людини у суспільстві (Скуратівський, 2011). Ефективність соціального захисту населення залежить від обраної державою соціальної політики та від обсягу її фінансування. Результативність цієї політики оцінюють завдяки певній системі, тобто моделі соціального захисту (Степанюк, 2020).

До категорії населення, які потребують особливого соціального захисту слід віднести осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, діяльність яких напряму пов'язана з небезпекою для життя, ліквідацією надзвичайних ситуацій та їх наслідків на території нашої держави. Соціальний захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту є різновидом загального соціального захисту населення. Тому належне державне фінансування заходів соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей забезпечить необхідну результативність діяльності їх роботи. Соціальний захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту потребує особливої уваги, адже йдеться про вагомий чинник мотивування працівника цивільного захисту до виконання своїх завдань на високому професійному рівні, самовіддано й максимально ефективно.

Передусім слід розкрити зміст поняття «соціальний захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту» та визначити особливості цього виду соціального захисту. Але, для цього необхідно дослідити поняття соціального захисту в загальному розумінні. Багато вчених вже досліджували питання соціального захисту та соціального забезпечення в загальному розумінні, і в більшості їх робіт виникало питання з визначенням та тлумаченням термінів «соціальний захист» та «соціальне забезпечення». Свої особливості мають визначення та інтерпретація даних понять в нормативно-правових актах нашої держави та в європейських країнах.

Національне законодавство України використовує два визначення «соціальний захист» та «соціальне забезпечення». Ці два поняття також широко використовуються і в міжнародній правотворчій практиці. Поняття «соціальне забезпечення» використовується у Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права тощо. Так, відповідно до ст. 22 Загальної Декларації прав людини 1948 року кожна людина як член суспільства має право на соціальне забезпечення, здійснення необхідних для підтримання її гідності й для вільного розвитку прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль, міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсів кожної держави. Стаття 2 цього ж міжнародного правового акту закріплює право на гідний життєвий рівень (у тому числі їжу, одяг, житло, медичний догляд і соціальне обслуговування), що необхідний для підтримання здоров'я та добробуту її самої та сім'ї, на забезпечення у випадку безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості, втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини (Загальна декларація прав людини, 1948).

Однак, у ст. 46 Конституції України використовується термін «соціальний захист». Дана термінологія також використовується і у Конвенції Міжнародної організації праці (МОП) № 102 де визначено концепцію соціального захисту, яка проголошує право всіх громадян на соціальну допомогу незалежно від трудового стажу та розміру випланих страхових внесків, виокремлюючи дев'ять напрямів, за котрими допомога повинна надаватися. Це – медичне обслуговування, допомога за хворобою, допомога за безробіттям, пенсії за старістю, пенсії з виробничого травматизму, допомога у зв'язку з народженням дитини, сімейна допомога, допомога з інвалідності, допомоги за втрати годувальника (Конвенція Міжнародної організації праці, 1952).

Відповідно до ч. 1 ст. 46 Конституції України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 року, «громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом». Таким чином, зі змісту даної статті стає зрозумілим, що поняття «соціальний захист» є ширшим поняття «соціального забезпечення» та включає його в себе. При цьому необхідно звернути увагу на ч. 2 ст. 46 Конституції України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 року, де зазначено, що право на соціальний захист гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок

страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними (Конституція України, 1996). Таким чином держава не просто виступає гарантом соціального захисту свого населення, а й створює спеціальні мережі соціального страхування з метою мобілізації коштів та забезпечення соціального захисту в нашій державі.

Шляхом аналізу чинного державного та міжнародного законодавства, ми прийшли до висновку, що поняття «соціальний захист» та «соціальне забезпечення» не розмежовуються. Проте, відповідно до семантичного значення ці поняття мають не однакове значення. Наприклад, О. Чутчева розкриває «право на соціальний захист» як «право на доступ до соціальних благ, які визнаються необхідними і достатніми для нормального існування людини та права на компенсацію у випадках неможливості доступу до цих соціальних благ у зв'язку з настанням відповідних соціальних ризиків, передбачених законом». О. Чутчева звертає увагу на те, що «поява юридичної конструкції «право на соціальний захист» відображає тенденцію перенесення законодавцем центру ваги соціальної діяльності держави із акцій допомоги на формування системи умов для більш повного використання трудового, інтелектуального, підприємницького потенціалу громадян і стимулювання їх особистої відповідальності за самозабезпечення» (Чутчева, 2002: 62–64).

Проте існують і інші думки вчених з приводу даного питання. Так, вчений Ю. Кириченко зазначав наступне: «Закріплення в конституційній нормі терміна «соціальний захист» не можна вважати вдалим для позначення правової категорії, оскільки він позбавлений конкретного змісту». Вчений вважає, що «соціальний захист», що включає право на забезпечення», потрібно вилучити з тексту ч. 1 ст. 46 Конституції України. Натомість Ю. Кириченко пропонує включити термін «соціальне забезпечення», якого буде достатньо для охоплення всіх його форм і видів (Кириченко, 2014: 52). На доцільність застосування терміна «соціальне забезпечення» вказує і Н.Б. Болотіна, П.М. Рабінович та О.З. Панкевич.

Інша група вчених виокремлюють поняття «соціальний захист» та «соціальне забезпечення» як два самостійних поняття. Так, на думку В.В. Криворучко категорію «соціальне забезпечення» визначає як систему державних та недержавних заходів, спрямованих на забезпечення матеріальними засобами та соціальними послугами населення у разі настання соціальних ризиків (хвороба, інвалідність, старість, утрата годувальника, безробіття, вагітність та пологи тощо) (Криворучко, 2013: 220). Наприклад, О.В. Тищенко зазначає, що соціальне забезпечення – це діяльність державних та недержавних суспільних органів із надання систематичної допомоги та підтримки тим категоріям населення, які опинилися в складних життєвих обставинах на рівні не менше встановленого державою прожиткового мінімуму (Тищенко, 2013: 148–149).

Такий вчений як С.О. Устинов визначає соціальний захист як діяльність соціально орієнтованої держави, яка здійснюється через комплекс організаційно-правових та соціально-економічних заходів, метою яких є: по-перше, створення для працездатних громадян належних умов для забезпечення своїх соціально-економічних та духовних потреб; по-друге, гарантоване забезпечення громадянам, які потребують соціальної допомоги, рівня життя не нижче від прожиткового мінімуму (Устинов, 2011: 94).

Є.П. Яригіна розглядає соціальний захист як діяльність держави, яка здійснюється в межах державного управління та спрямована на запобігання ситуаціям соціального ризику в нормальному житті особи, що забезпечує підтримання оптимальних умов життя, і закріплена в системі правових норм щодо регулювання суспільних відносин, які складаються під час задоволення потреб особи в належному матеріальному забезпеченні зі спеціальних фондів через індивідуальну форму розподілу, замість оплати праці чи як доповнення до неї у випадках, передбачених законодавством, у розмірі не нижчому від гарантованого державою мінімального рівня (Яригіна, 2011: 84). Так, соціальний захист – напряму залежить від активної діяльності держави, але він не обмежується управлінськими функціями. До їх складу не входять адміністративні послуги в соціальній сфері, координація державних органів тощо.

Думки вчених, щодо тлумачення понять «соціальний захист» та «соціальне забезпечення», є досить дискусійними і неоднозначними. Розмежування чи отождолення цих понять є досить умовним. Разом з тим, правова позиція вчених, які вважають, що поняття «соціальний захист» є більш ширшим аніж «соціальне забезпечення» та визначає соціальне забезпечення як складову поняття соціального захисту є більш вагомим. Складовими поняття соціальний захист також є «сприяння реалізації прав і свобод» та «охорона прав та свобод людини».

Підбиваючи підсумки, слід зауважити, що визначенням поняття соціального захисту необхідно розуміти як комплекс загальнодержавних організаційних, юридичних, економічних і фінансових заходів, спрямованих на забезпечення соціальних прав людини та громадянина та спеціальних заходів соціального захисту окремої категорії працівників та населення, з урахуванням особливості їх професійного та соціального статусу.

Загальновідомо, що соціальний захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей є прямим обов'язок держави, з урахуванням особливостей їх професійної діяльності, яка пов'язана із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим (Кодекс цивільного захисту України, 2012). Проте, сучасному стану соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту приділяється не достатньо уваги.

Чинне законодавство України не містить визначення поняття «соціальний захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей». Лише ст.115 Кодексу цивільного захисту

України від 02.10.2012 року № 5403-VI визначає, що держава забезпечує соціальний та правовий захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів управління та сил цивільного захисту і членів їхніх сімей відповідно до Конституції України, Кодексу цивільного захисту України та інших законодавчих актів (Кодекс цивільного захисту України, 2012). Таке законодавче закріплення не можна назвати нормативним визначенням поняття «соціальний захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей».

Також даний нормативно-правовий документ не містить поняття завдання соціального захисту даної категорії осіб. Це негативно впливає на розуміння поняття «соціальний захист для осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей». Тому головним завданням соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей слід розуміти забезпечення для працівників цивільного захисту України та членів їх сімей достатніх можливостей для нормальної життєдіяльності та надання кожному працівнику можливостей втілювати життєві плани. До таких завдань слід віднести: 1) створення сприятливих соціально-економічних та трудових умов для осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту задля належного виконання ними їх професійних обов'язків; 2) забезпечення належного матеріального забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, підвищення кваліфікації, оздоровлення та відпочинок; 3) проведення соціально-орієнтовної житлової політики, охорони здоров'я, освіти, материнства й дитинства працівників цивільного-захисту; 4) забезпечення належного матеріального забезпечення людей старшого та похилого віку згідно з трудовим внеском, які працювали в службі цивільного захисту населення; 5) створення необхідних умов для реалізації особам, які стали інвалідами внаслідок виконання покладених на них професійних завдань та обов'язків.

Соціальний захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту становить систему заходів з надання пільг, переваг, інших видів матеріального забезпечення як для працівників цивільного захисту особисто, так й, у передбачених законом випадках, для членів їх сім'ї, що компенсує особливі умови праці, а також застосовані до осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту правові обмеження та встановлені заборони. Так, відповідно до ст. 116 Кодексу цивільного захисту України від 02.10.2012 року № 5403-VI особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівникам професійних аварійно-рятувальних служб забороняється організовувати страйки або брати в них участь, а також вони зобов'язані зупинити членство у політичних партіях, організаціях чи рухах а період проходження такої служби (Кодекс цивільного захисту України, 2012).

Заходи соціального захисту в Україні спрямовані не лише на задоволення базових потреб найбільш соціально незахищених категорій громадян чи громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах або потребують соціального захисту з боку держави, а й на інші категорії громадян – представників певних професій чи певного роду занять, а також громадян, які мають заслуги перед державою (Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні: Реальний стан та перспективи реформування, 2009: 42-43). Тому саме соціальний захист, для даної категорії осіб, є засобом зменшення негативного впливу соціальних ризиків та отримання гідних умов до існування. При цьому необхідно зауважити, що поняття соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей необхідно розглядати в двох значеннях: вузькому та широкому. У вузькому розумінні, поняття соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей необхідно розглядати як сукупність суспільних відносин між працівником цивільного захисту та державним органом з приводу забезпечення даної категорії осіб від негативних наслідків їх трудової діяльності та інших соціальних ризиків.

В широкому розумінні поняття соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей необхідно розглядати систему організаційних, правових та економічних заходів, які спрямовані діяти на забезпечення соціальних прав та гарантій осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей. Соціальний захист для даної категорії осіб, в широкому розумінні, також включає надання спеціальних гарантій в різних сферах життя, а саме в сфері: охорони праці, здоров'я, оплати праці та інші заходи, необхідні для нормальної життєдіяльності працівника цивільного захисту й функціонування нашої держави. Згідно положень які містяться в міжнародних стандартів соціальний захист включає також право на медичну допомогу, медичне страхування, державну підтримку сім'ї, материнства й дитинства, утримання і виховання за державні кошти дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Предметом права соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей є сукупність якісно однорідних суспільних відносин, які виникають між ними та органами державної влади, що забезпечує державну політику в сфері соціального захисту, з приводу різних питань, що стосуються соціального забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей та відповідно регулюються нормами права соціального захисту населення.

Розглянемо більш детально, які саме суспільні відносини входять до складу предмета права соціального захисту. Так, на думку К.Б. Пивоварська, зробила висновок про те, що нині до предмету соціального захисту входять такі групи відносин: 1) соціально-забезпечувальні відносини з приводу матеріального забезпечення громадян (членів їх сімей) у разі настання обставин, які суспільством та державою визнані соціально значимими (соціальні ризики); 2) процедурні, які виникають при встановленні певних юридичних фактів; 3) процесуальні, що виникають при розв'язанні питань соціального забезпечення у судовому

порядку; 4) соціально-страхові – у сфері загальнообов’язкового соціального страхування (Пивоварська, 2010: 296–299).

На думку Н.Б. Болотіної за змістовим критерієм усі відносини в предметі права соціального захисту діляться на матеріальні, організаційно-розпорядчі, фінансові, процедурні та процесуальні. Вчена вважає, що предметом права соціального захисту є соціально-забезпечувальні відносини, що складаються в процесі матеріального забезпечення, соціального обслуговування та утримання з боку державних або недержавних органів, за дозволом і під контролем держави, установ і закладів соціального захисту фізичних осіб, які зазнали соціальних ризиків, унаслідок чого не мають засобів до існування й не можуть самостійними зусиллями заробляти на життя та утримувати (обслуговувати) себе й своїх утриманців (Болотіна, 2001: 398). Б.І. Сташків до структури предмета права соціального захисту зараховує такі елементи: а) особи, які потребують допомоги, і ті, які можуть її надати; б) предмети, з приводу яких виникають ці відносини (гроші, речі, знижки, послуги); в) соціальні факти, тобто обставини, що мали місце в певний час і за відповідних умов, які прямо чи побічно впливають на соціальні зв’язки людей щодо матеріальної підтримки окремих із них; г) практична діяльність осіб у сфері соціального забезпечення (Сташків, 2000: 71).

До соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей пропонуємо віднести такі основні групи суспільних відносин.

Соціально-страхові відносини, тобто ті суспільні відносини, що виникають у осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей в сфері загальнообов’язкового державного соціального страхування: пенсійні відносини; відносини, що виникають з приводу нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; відносини, що виникають у осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту пов’язанні з безробіттям; відносини, які виникають у разі тимчасової втрати працездатності у осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту; інші відносини, які можуть бути пов’язані із іншими видами страхування, які передбачені законами України для осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей.

Процедурні відносини, тобто це ті відносини, які виникають у осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту пов’язані зі встановленням різноманітних юридичних фактів, які передбачають певний порядок послідовних дій щодо встановлення обставин, які мають істотне значення для реалізації даним суб’єктом права на соціальний захист.

Суспільні відносини, що стосуються соціального забезпечення у осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей та полягають у наданні різноманітних пільг та видів допомоги, які не увійшли до загальнообов’язкового державного соціального страхування. До таких видів можна віднести пільги та допомоги, що надаються за рахунок недержавних фондів або благодійництва.

Також до системи соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей слід відносити: 1) соціальні, економічні, правові та організаційні заходи, за допомогою яких держава забезпечує гарантування належного рівня життя осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей, тобто забезпечує матеріальне забезпечення відповідно до стандартів сучасного суспільства; 2) інститути державного соціального забезпечення, соціального та особистого страхування, соціальної допомоги, діяльність яких спрямована на медичне, реабілітаційне та матеріальне забезпечення людей похилого віку, які працювали в службі цивільного захисту непрацездатних та хворих, які стали такими внаслідок виконання покладених на них службових завдань та соціальна допомога сім’ям, які втратили годувальника; 3) сукупність правових методів та способів, законодавчо визначених державних соціальних гарантій, закладів, котрі забезпечують умови для нормальної життєдіяльності захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей.

Таким чином, під поняттям соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей слід розуміти систему соціальних, правових, економічних та організаційних заходів, які визначаються та закріплюються на конституційному рівні, та спрямовані на забезпечення соціально-економічного благополуччя осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту які працюють, та соціальних гарантій для тих, хто опинився у складних життєвих обставинах внаслідок трудової діяльності або без такої та членів їх сімей. До особливостей, які характерні соціальному захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей, належать: 1) динамічність, урахування умов і ситуацій, що сприяють виникненню юридичних фактів для здійснення соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їх сімей; 2) урахування факторів ризику, які можуть впливати на життя та здоров’я осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту в момент виконання покладених на них службових обов’язків; 3) проведення регулярної діагностики стану фізичного та психологічного здоров’я, а також забезпечення санаторно-курортного лікування у відповідних лікувально-відновлювальних закладах України; 4) наявність спеціального законодавства, яке визначає особливості соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту (Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», Кодексу цивільного захисту населення тощо); 5) державна політика щодо соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту має враховувати також соціальний захист членів їх сімей; 6) соціальний захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту включає в себе пільги та інші переваги.

Список використаних джерел:

1. Болотіна Н.Б. Предмет права соціального забезпечення України / Н.Б. Болотіна // Вісник Львівського університету. Серія «Юридична». – 2001. – Вип. 36. – С. 393–399.
2. Загальна декларація прав людини прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948 року. Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Кириченко Ю.В. Право людини на соціальне забезпечення в конституційних нормах України та зарубіжних держав: порівняльно-правовий аналіз / Ю.В. Кириченко // Научно-практическое правовое издание Республики Молдова «Национальный юридический журнал: теория и практика». – 2014. – № 6(10). – С. 51–55.
4. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://protocol.ua/ru/kodeks_tsivilnogo_zahistu_ukraini_1/
5. Конвенція Міжнародної організації праці: Про мінімальні норми соціального забезпечення від 28.06.1952 року № 102. Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_011
6. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Криворучко В.В. Соціальне забезпечення: теоретичні проблеми / В.В. Криворучко // Вісник ХНУВС. – 2013. – № 4(63). – С. 215–222.
8. Пивоварська К.Б. До визначення предмета права соціального забезпечення / К.Б. Пивоварська // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 296–299.
9. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні: реальний стан та перспективи реформування / за заг. ред. Л. Чорний. – К. : Центр громадської експертизи, 2009. – 104 с.
10. Скуратівський В.А. Соціальна політика. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / В.А. Скуратівський – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1. – 748 с.
11. Сташків Б.І. Предмет права соціального забезпечення: погляд на проблему / Б.І. Сташків // Право України. – 2000. – № 9. – С. 71–75.
12. Степанюк О.О. Соціальний захист населення України. Науковий блог «Національний університет «Острозька академія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naub.ua.edu.ua>
13. Тищенко О.В. Сутність соціального забезпечення: доктринальні погляди / О.В. Тищенко // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 4. – С. 145–149.
14. Устинов С.О. Співвідношення термінів «соціальний захист» та «соціальне забезпечення» в законодавстві України / С.О. Устинов // Юридична наука і практика. – 2011. – № 2. – С. 90–95.
15. Чутчева О. Право на социальную защиту: вопросы теории / О. Чутчева // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 8. – С. 62–64.
16. Яригіна Є.П. Місце і значення соціального забезпечення сімей з дітьми в системі права соціального захисту / Є.П. Яригіна // Проблеми законності. – 2011. – Вип. 116. – С. 80–86.

References:

1. Bolotina, N.B. (2001). Predmet prava sotsialnoho zabezpechennia Ukrainy [The subject of social security law of Ukraine]. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya «Iurydychna» – Bulletin of Lviv University. Legal series, 36, 393–399. [in Ukrainian].
2. Zahalna deklaratsiia prav liudyny pryiniata i proholoshena rezoliutsiieiu 217 A (III) Heneralnoi Asamblei OON vid 10.12.1948 roku. Verkhovna Rada Ukrainy [The Universal Declaration of Human Rights was adopted and proclaimed by UN General Assembly Resolution 217 A (III) of 10 December 1948. Verkhovna Rada of Ukraine] rada.gov.ua Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015 [in Ukrainian].
3. Kyrychenko, Yu. V. (2014). Pravo liudyny na sotsialne zabezpechennia v konstytutsiinykh normakh Ukrainy ta zarubizhnykh derzhav: porivnialno-pravovyi analiz [The human right to social security in the constitutional norms of Ukraine and foreign countries: a comparative legal analysis]. Nauchno-prakticheskoe pravovoe izdanie Respubliki Moldova «Nacional'nyj yuridicheskij zhurnal: teoriya i praktika» – Scientific and practical legal publication of the Republic of Moldova "National Legal Journal: Theory and Practice", 6(10), 51–55. [in Ukrainian].
4. Kodeks tsyvilnoho zakhystu Ukrainy vid 02.10.2012 № 5403-VI [Code of Civil Protection of Ukraine from 02.10.2012 № 5403-VI] protocol.ua Retrieved from https://protocol.ua/ru/kodeks_tsivilnogo_zahistu_ukraini_1/ [in Ukrainian].
5. Konventsiiia Mizhnarodnoi orhanizatsii pratsi: Pro minimalni normy sotsialnoho zabezpechennia vid 28.06.1952 roku № 102. Verkhovna Rada Ukrainy [International Labor Organization Convention: On Minimum Standards of Social Security of June 28, 1952 № 102. The Verkhovna Rada of Ukraine] rada.gov.ua Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_011 [in Ukrainian].
6. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 №254k/96 [Constitution of Ukraine of June 28, 1996 №254k / 96] rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
7. Kryvoruchko, V.V. (2013). Sotsialne zabezpechennia: teoretychni problemy [Social security: theoretical problems]. Visnyk KhNUVS – Bulletin of the KhNUVS, 4(63), 215–222 [in Ukrainian].
8. Pyvovarska, K.B. (2010). Do vyznachennia predmeta prava sotsialnoho zabezpechennia [To determine the subject of social security law]. Forum prava – Law Forum, 1, 296–299 [in Ukrainian].

9. Chornii, L. (2009) (Eds.). Systema sotsialnoho zakhystu ta sotsialnoho zabezpechennia v Ukraini: realnyi stan ta perspektyvy reformuvannia [The system of social protection and social security in Ukraine: the real situation and prospects for reform]. Kyiv: Tsentri hromadskoi ekspertyzy [in Ukrainian].
10. Skurativskiy, V.A. (2011). Sotsialna polityka. Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia [Social policy. Encyclopedia of Public Administration]. (Vols. 1-8). Kyiv: NADU [in Ukrainian].
11. Stashkiv, B.I. (2000). Predmet prava sotsialnoho zabezpechennia: pohliad na problemu [The subject of social security law: a look at the problem]. Pravo Ukrainy – Law of Ukraine, 9, 71–75 [in Ukrainian].
12. Stepaniuk, O.O. (2020). Sotsialnyi zakhyst naselennia Ukrainy. Naukovi bloh «Natsionalnyi universytet «Ostrozka akademiia» [Social protection of the population of Ukraine. Scientific blog "National University" Ostroh Academy"]. naub. oa.edu.ua Retrieved from <https://naub.oa.edu.ua> [in Ukrainian].
13. Tyshchenko, O.V. (2013). Sutnist sotsialnoho zabezpechennia: doktrynalni pohliady [The essence of social security: doctrinal views]. Porivnialno-analitychne pravo – Comparative and analytical law, 4, 145–149 [in Ukrainian].
14. Ustynov, S.O. (2011). Spivvidnoshennia terminiv «sotsialnyi zakhyst» ta «sotsialne zabezpechennia» v zakonodavstvi Ukrainy [Correlation of the terms "social protection" and "social security" in the legislation of Ukraine]. Yurydychna nauka i praktyka – Legal science and practice, 2, 90–95 [in Ukrainian].
15. Chutcheva, O. (2002). Pravo na sotsialnuu zashchitu: voprosy teorii [The right to social protection: questions of theory]. Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law, 8, 62–64 [in Russian].
16. Iaryhina, Ye.P. (2011). Mistse i znachennia sotsialnoho zabezpechennia simey z ditmy v systemi prava sotsialnoho zakhystu [The place and importance of social security for families with children in the system of social protection law]. Problemy zakonnosti – Problems of legality, 116, 80–86 [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.3.27>

UDZIAŁ OBROŃCY W ZGŁOSZENIU PODEJRZENIA SĄDZIEMU ZAWODOWEMU

Oleksii Kucher

student

Lugańskiego Państwowego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych

imienia E.O. Didorenki (Siewierodonieck, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-1976-8799

e-mail: Oleksii_Kucher@ukr.net

Adnotacja. Artykuł dotyczy spraw proceduralnych, które powstają w związku z naruszeniem przez organy ścigania procedury dokonywania pisemnego zawiadomienia sędziego zawodowego, działań obrońcy w przypadku stwierdzenia takich naruszeń, a także konsekwencji procesowych takich naruszeń prawa. Przeprowadzono analizę szczególnych zasad pociągania sędziów zawodowych do odpowiedzialności karnej, co jest jedną z gwarancji niezależności ich działalności. Podtrzymane jest stanowisko, że jako procedura procesowa zawiadomienie o podejrzeniu ma trzy składniki: sporządzenie pisemnego zawiadomienia o podejrzeniu, przekazanie tego zawiadomienia osobie oraz wyjaśnienie podejrzanemu jego praw. Podkreślono, że błędna interpretacja wyrażenia „pisemne zawiadomienie o podejrzeniu jest przeprowadzane” prowadzi do niedopuszczalnych działań ze strony Prokuratora Generalnego lub jego zastępcy w zakresie zlecenia śledczemu wykonania zawiadomienia sędziego o podejrzeniu i wyjaśnienia podejrzanemu jego praw.

Słowa kluczowe: zgłoszenie podejrzenia, sędzia zawodowy, podejrzan, obrońca, czynność procesowa.

ATTORNEY'S PARTICIPATION DURING THE NOTICE OF THE PROFESSIONAL JUDGE'S SUSPICATION

Oleksii Kucher

Postgraduate Student

The Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko (Severodonetsk, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-1976-8799

e-mail: Oleksii_Kucher@ukr.net

Abstract. The article deals with procedural issues that arise in connection with the violation by law enforcement agencies of the procedure of written notification to a professional judge, the actions of counsel in case of such violations, as well as the procedural consequences of such violations of the law. An analysis of the special procedure for bringing professional judges to criminal responsibility, which is one of the guarantees of the independence of their activities.